

Overdenking Doopsgezinde Gemeente Arnhem 26 mei 2019

Op de voorschool waar ik werk zijn we nu bezig om een soort eerste rapport in te vullen voor de peuters. We kijken naar een aantal ontwikkelingsgebieden van peuters, zoals de taalontwikkeling, grote motoriek, spelontwikkeling, het zelfbeeld. En niet te vergeten: we kijken of het kind al "ik en jij" correct gebruikt. Dus niet meer "Mohammed wil eten." Nee, Mohammed heeft een ik, een persoonlijke identiteit en is zich daar bewust van. Dus zegt hij: "*Ik* wil eten."

Al tijdens de vroege schoolperiode krijgen wij allerlei informatie die mede onze identiteit bepaalt: ben je een jongen of een meisje? Welke culturele achtergrond heb je? Wie zeggen je ouders dat je bent? In welke wijk ben je geboren? De één krijgt zo een ik vol zelfvertrouwen, een ander niet. En zo gaan we steeds verder met het bepalen van wat ons tot "ik" maakt. Wie ben ik? Ik ben Tjarda, 35 jaar, ben doorgaans enthousiast en positief, woon in Utrecht, ben ongehuwd, pedagogisch medewerker, studeer voor het vak van geestelijk verzorger..

En zo kan ieder voor zichzelf ook wel allerlei dingen bedenken waarmee zijn of haar "ik" vorm krijgt. Maar de vraag is: maken die externe zaken ons tot wie we *echt* zijn? En zo niet: Wie zijn wij dan ten diepste?

Precies hierover gaat het in het gedicht van Bonhoeffer. Bonhoeffer: vooraanstaand Duits kerkleider, theoloog, verzetsstrijder tegen het nazisme en schrijver van christelijke boeken.

Tot zover de identiteitsbeschrijving van Bonhoeffer volgens Wikipedia.

Op 5 april 1943 werd Dietrich Bonhoeffer gearresteerd en opgesloten in het huis van bewaring van de Wehrmacht in Berlijn-Tegel. Hij werd door de Gestapo beschuldigd van het verlenen van hulp bij het vluchten van Joden en het zich onttrekken aan de dienstplicht.

Vanuit zijn cel schrijft hij in juni 1944 het gedicht dat wij net hebben gelezen. Hij schreef het na een angstaanjagend, nachtelijk bombardement van Berlijn door de geallieerden.

In dit gedicht klinkt Bonhoeffers stem luid en duidelijk: wie ben ik?

Anderen prijzen Bonhoeffer om de manier waarop hij zijn lot draagt. Hij spreekt vrij en vriendelijk tegen de bewakers. Hij draagt de moeilijke dagen met een glimlach en evenwichtig. En tegelijkertijd kent hij zichzelf hele andere eigenschappen toe: hij is onrustig, ziek als een gekooide vogel. En hij vraagt zich af: wie ben ik dan? Ben ik de één of de ander? Of verschilt dat per dag? Of ben ik het beiden tegelijkertijd?

Naar mijn idee is dit een zeer belangrijke vraag, die Bonhoeffer zichzelf stelt.

Stellen wij onszelf weleens deze essentiële vraag? Wie zijn wij? Wie zijn wij als we al die lagen afpellen, die lagen die wij verbinden aan onze identiteit. Nee, uiteindelijk ben ik niet mijn baan, ik ben niet mijn burgerlijke staat, niet mijn moederschap, vaderschap, niet mijn eigenschappen, niet mijn bezittingen, mijn denken, mijn lichaam... Wat blijft er van ons over als wij alles waar we ons ik mee verbinden loslaten?

Ook in ons leven kennen andere mensen ons allerlei eigenschappen toe en tegelijkertijd kijken we naar onszelf en zijn we soms erg onzeker, angstig. Het volgende moment voelen we ons weer sterk en krachtig. Wat maakt ons dan echt tot wie we zijn?

Bonhoeffer komt uiteindelijk tot de conclusie: wie ik ook ben, U kent mij, ik ben van U, o God! Als alle lagen van onze identiteit, ons ik afgepeld worden blijft over dat we van God zijn. God, die ons kent. Dus geen afstandelijke abstractie, maar wij worden **gekend**. Bonhoeffer roept het in al zijn nood, angst en eenzaamheid uit: "Ik ben van U, o God!"

Persoonlijk vind ik dit heel troostrijk: het besef dat als alles in mijn leven wegvalt, dat ik dan nog altijd van God ben. Als mensen je pijn doen, als je gedachten alle kanten opvliegen, als je mensen verliest aan het leven of aan de dood, als je je eenzaam en verlaten voelt, in je diepste pijn is er één zekerheid: Wij zijn van God. En bij God, die ons ten diepste kent, hebben wij al die lagen van onze identiteit niet nodig. Dit omhulsel, deze identiteit die wij en anderen ons toe-eigenen kunnen we van ons afwerpen. We kunnen ons ervan bevrijden. Het is uiteindelijk niet meer zo belangrijk. We hoeven niet zo krampachtig aan ons ik vast te houden. Want wij zijn niet wat wij over onszelf zeggen, wij zijn ook niet wat anderen over ons zeggen. Wij zijn van God en wij mogen ons geborgen weten in Zijn liefde. Vanuit Zijn liefde bestaan wij.

Telkens als wij diepe pijn, diep verdriet, diepe eenzaamheid ervaren is het naar mijn idee van belang om terug te keren naar de bron: "Ik ben van U, O God."

Laten wij dit tot ons doordringen, dan kan er langzamerhand ruimte komen voor een diepe vreugde. Wij worden daadwerkelijk gekend door God. Wij zijn nooit alleen.

Tegelijkertijd kan het besef van diepe verbondenheid met God vertroebeld worden. vertroebeld worden door allerlei verlokkingen die de wereld met zich meebrengt. In de brief van de apostel Johannes waarschuwt Johannes de gemeenten voor deze verlokkingen. Mensen moeten hun hart niet verliezen aan de wereld of aan iets dat bij de wereld hoort, want hierdoor is er geen plaats meer in iemands hart voor de Vader.

In het evangelie van Johannes spreekt Jezus ook over de wereld en de wereldse beproevingen. Hij zegt (in Joh. 16: 33) tegen zijn leerlingen: "Ik heb de wereld overwonnen." Wat bedoelt Jezus als hij zegt "Ik heb de wereld overwonnen?"

De wereld overwinnen wil hier zeggen: de aardse wereld, waarin mensen vastzitten in geestelijke blindheid en ongeloof. In deze wereld wordt God belet om te werken in iemands leven. In de wereld van nu, anno 2019, zie je naar mijn idee die geestelijke blindheid terug, doordat mensen zich vaak zo vastklampen aan hun "ik," hun ego, hun identiteit die ze zo zorgvuldig hebben opgebouwd. Geestelijke blindheid zie je ook terug in de wereld waarin meningen, oordelen en vooroordelen, negatieve gedachten en uitspraken de boventoon voeren. Waarin mensen zo leven in de waan van de dag dat ze niet meer toekomen om aandacht te geven aan gebed, stilte en tijd voor de ander. Als ik nu maar dit bereik, dan.. Ik vind dat ... Ik moet zus..

En als er dan iets misgaat in het leven, kan het "ik" stevig gaan wankelen. Want: wie ben ik nog als ik mijn baan verlies? Als ik mijn schoonheid verlies? Als ik geconfronteerd word met mijn eigen onvermogen? Als ik alle vaste grond onder mij voel wegzinken? Wat dan?

Jezus zegt: "Ik heb deze wereld overwonnen." Hij heeft beseft dat er een diepere laag in ieder mens te vinden is waar vrede en vreugde is. En waar je niet alleen bent, want God is daar.

Bonhoeffer en Jezus, beiden hebben zij ten diepste beseft dat ze van God zijn, dat ze vanuit Zijn liefde mogen leven en gekend zijn

door Hem. Hierdoor konden ze loskomen van wat anderen over hen zeiden, loskomen van hoe ze over zichzelf dachten en loskomen van hun angsten. Dat was niet meer zo belangrijk, omdat ze beseften dat er een andere werkelijkheid is: Gods werkelijkheid, waarin op een heel andere manier wordt gekeken naar het leven en wat daarin belangrijk is en wat houvast biedt. God biedt houvast.

Laten wij dan in ons dagelijks leven de woorden van Bonhoeffer steeds weer in ons hart en in ons gebed doen klinken. "Ik ben van U, O God."

Zo kunnen we telkens terugkeren naar die liefdevolle kern die wij zijn, waarin God ons bij onze naam roept en zegt: "Ik zal er zijn."

Amen